

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 23 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Antano Simniškio,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Autotentas“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 15 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Autotentas“ ieškinį atsakovei „ERGO Insurance SE“, veikiančiai per „ERGO Insurance SE“ Lietuvos filialą, dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl civilinės bylos nagrinėjimo dalyką reglamentuojančių teisės normų aiškinimo ir taikymo reikalavimo pripažinti įvykį draudžiamuoju, kaip savarankiško civilinės bylos nagrinėjimo dalyko, aspektu.
2. Ieškovė prašė teismo pripažinti draudžiamuoju įvykiu 2018 m. balandžio 20 d. įvykdytą vagystę vilkiku (valst. Nr. FHL331, priekabos valst. Nr. AR3171) gabenant krovinį iš Prancūzijos į paskirties vietą Danijoje.
3. Ieškovė ieškinį grindė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.987 straipsnio, Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 2 straipsnio 33 dalies, 98 straipsnio nuostatomis. Ji nurodė, kad su atsakove 2017 m. gruodžio 29 d. sudarė Vežėjų automobiliais atsakomybės draudimo sutartį su priedais ir papildymais, kuria buvo apdrausta ieškovės civilinė atsakomybė. Draudimo liudijime Nr. 710-932-439875 nurodyta, kad draudimo apsauga galioja nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d. vežant krovinius ieškovės naudojamomis transporto priemonėmis. 2018 m. balandžio 20 d. gabenant krovinį (alkoholio gaminius) iš Prancūzijos į paskirties vietą Danijoje (maršrutas Prancūzija–Danija), vilkiko vairuotojui sustojus pailsėti, buvo įvykdyta vagystė. Apie įvykį ieškovė nedelsdama raštu informavo atsakovę. Krovinio pažeidimai buvo užfiksuoti, užpildyti reikalingi dokumentai, atsakovei perduota visa medžiaga, reikalinga įvykiui ištirti ir žalos dydžiui nustatyti. Atsakovė žalos byloje Nr. 439875-0932_1-005 priimtu 2019 m. sausio 23 d. sprendimu atsisakė išmokėti draudimo išmoką, nurodė, kad ieškovė buvo neatsargi, nesilaikė draudimo taisyklėse nustatytų sąlygų, t. y. ieškovės vairuotojas sustojo pailsėti nesaugumoje aikštelėje, dėl to įvyko vagystė. Ieškovė pažymėjo, kad vairuotojas sustojo pailsėti aptvertoje, apšviestoje ir vaizdo kameromis stebimoje stovėjimo aikštelėje, o dalies krovinio vagystė įvyko vagystę vykdžiusiems asmenims apnuodijus ieškovės vairuotoją. Atsakovė 2019 m. spalio 9 d. atsakyme į ieškovės 2019 m. rugsėjo 13 d. pretenziją nurodė, kad nepripažįsta įvykio draudžiamuoju, todėl atsisako išmokėti draudimo išmoką.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. gegužės 18 d. sprendimu ieškinį atmetė, priteisė atsakovei iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
5. Teismas rėmėsi kasacinio teismo išaiškinimais dėl nedraudžiamųjų įvykių atribojimo nuo draudimo sutarties sąlygų, kurias pažeidus draudikas gali atsisakyti mokėti draudimo išmoką (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje e3K-3-461-378/2017), pabrėžė rungimosi principo svarbą, įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles.
6. Teismas nustatė, kad šalių sudaryta Vežėjų automobiliais atsakomybės draudimo sutartimi atsakovė apdraudė ieškovės, kaip krovininių vežėjos, atsakomybę pagal 1956 m. Tarptautinio krovininių vežimo keliais sutarties konvenciją (toliau – CMR konvencija), kai pervežimai vykdomi ieškovės transporto priemone. Draudimo liudijimo priedo Nr. 4 2 dalyje šalys susitarė, kad draudimo apsaugos išplėtimas galioja, kai pervežamas alkoholis. Gabenant krovinį galima sustoti tik neišsvengiamo sustojimo vairuotojų poilsio metu ir tik saugomose automobilių stovėjimo aikštelėse. Byloje nėra šalių ginčo dėl to, kad ieškovės vairuotojas turėjo sustoti pailsėti. Atsakovė pripažino, kad ieškovė pažeidė

draudimo sutarties nuostatas, įpareigojančias rūpintis krovinio ir transporto priemonės apsauga, poilsio stoti tik saugomose aikštelėse. Ieškovės vairuotojas sustojo *Aire de Champ Roland* stovėjimo aikštelėje (koordinatės 49.445877, 3928166), kuri nenurodyta tinklalapyje www.iru.org (kurioje įvyko vagystė), taigi neįtraukta į rekomenduojamų saugių stovėjimo vietų sąrašą. Įvedus www.iru.org tinklalapyje automobilio koordinatės 50 kilometrų atstumu nuo aikštelės *Aire de Champ Roland*, kurioje stovėjo ieškovės automobilis, yra nurodytos devynios rekomenduojamos stovėjimo aikštelės. Nors šios aikštelės nėra aptvertos ar saugomos, tačiau jos patenka į www.iru.org tinklalapio rekomenduojamas saugias automobilį stovėjimo aikšteles. Ieškovės vairuotojas nepasinaudojo nė viena iš šių devynių aikštelių.

7. Teismas pažymėjo, kad byloje nėra objektyvių įrodymų, jog automobilių stovėjimo aikštelė *Aire de Champ Roland* buvo visa aptverta, apšviesta ir stebima vaizdo kameromis, taip pat kad minėta automobilių stovėjimo aikštelė buvo saugoma (nėra duomenų apie apsaugos postus ar užtvarus) ir kad įvykio metu vairuotojas buvo apsvaigintas dėl trečiųjų asmenų veiksmų. Teismas padarė išvadą, kad ieškovės vairuotojas neįgyvendino draudimo sutarties priedo Nr. 4 2 punkte nustatytos sąlygos sustoti tik saugomose automobilių stovėjimo aikštelėse, šiais veiksmais sukūrė aplinkybes, kurios nepateko į išplėstos draudimo apsaugos ribas, kai draudimo apsauga galioja ir alkoholio pervežimams.
8. Teismas vertino, kad atsakovė pripažino įvykį nedraudžiamuoju, nes ieškovės vairuotojas sustojo pailsėti nesaugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje *Aire de Champ Roland*. Nurodęs, kad ieškovė nesilaikė draudimo sutarties priedo Nr. 4 2 punkte nurodytos sąlygos sustoti tik saugomose automobilių stovėjimo aikštelėse, įvykis nepateko į draudimo apsaugos ribas ir atitinkamai jam negaliojo draudimo apsauga, teismas ieškovės ieškinį atmetė.
9. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės apeliacinį skundą, 2020 m. rugsėjo 15 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. gegužės 18 d. sprendimą panaikino ir bylą nutraukė, priteisė atsakovei iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
10. Kolegija vadovavosi kasacinio teismo išaiškinimais 2019 m. spalio 16 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#). Įvertinusi tai, kad ieškovė reiškia reikalavimą pripažinti įvykį draudžiamuoju turėdama tikslą gauti draudimo išmoką, tačiau draudimo išmokos priteisti neprašo, kolegija konstatavo, jog tokio ieškovės reikalavimo patenkinimas sukeltų ne materialinius, o procesinius teisinius padarinius. Remdamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 293 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatomis, kolegija nusprendė civilinę bylą nutraukti, dėl ginčo esmės plačiau nepasisakyti.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

11. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 15 d. nutartį, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. gegužės 18 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškovės ieškinį tenkinti arba perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 11.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai ir nepagrįstai vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#) pateiktais išaiškinimais, nes jie nelaikytini precedentu visose bylose, kuriose sprendžiama dėl civilinės bylos nagrinėjimo dalyką reglamentuojančių teisės normų aiškinimo ir taikymo reikalavimo pripažinti įvykį draudžiamuoju, kaip savarankiško bylos nagrinėjimo dalyko, kontekste, neatsižvelgiant į konkrečios bylos faktines aplinkybes (išaiškinimas nelaikytinas universalium). Teismas neištyrė nagrinėjamos bylos faktinių aplinkybių, neįvertino bylos duomenų, todėl negalėjo taikyti precedento. Išaiškinimas civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#) (kad reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas) pateiktas siekiant išvengti šalių piktnaudžiavimo atveju, kai, žinodami padarytos žalos dydį, tiek draudėjas, tiek nukentėjusysis kreipiasi į teismą dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju, abu siekdami draudimo išmokos priteisimo iš draudiko. Nagrinėjamoje byloje ieškovė nereikšė reikalavimo priteisti draudimo išmoką, nes atsakovė nesuregulavo padarytos žalos dydžio ir ieškovei nebuvo žinoma, į kokią draudimo išmoką ji turi reikalavimo teisę. Draudžiamąjį įvykio metu padarytos žalos dydis paaiškėjo 2020 m. spalio 30 d. ieškovei sužinojus apie Danijos jūrą ir komercinio teismo 2020 m. rugsėjo 4 d. sprendimu už akių priteistą žalos atlyginimą. Draudimo išmokos dydį privalo nustatyti draudikas, kuriam nesuregulavus žalos draudėjas neturi galimybės nurodyti konkretų išmokos dydį, jį pagrįsti, juolab įrodyti žalos atlyginimo nukentėjusiajam faktą, taip pat apskaičiuoti žyminį mokestį, nustatyti teisingumą. Be to, atsižvelgtina į [CK](#) 1.125 straipsnio 7 dalyje nustatytą sutrumpintą ieškinio senaties terminą. Pažymėtina, kad pripažinus įvykį draudžiamuoju ginčas gali ir nekilti.
  - 11.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#) pateikti išaiškinimai neatitinka iki tol nuosekliai plėtotos praktikos, kad reikalavimas dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju gali būti reiškiamas kaip savarankiškas reikalavimas (žr., pvz., 2015 m. vasario 23 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-59-706/2015](#), 2017 m. gruodžio 18 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-461-378/2017](#)). Laikytina, kad reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas tik tais atvejais, kai yra žinoma konkreti draudimo išmokos suma, į kurią reikalavimą turi teisę pareikšti ieškovas.
  - 11.3. Pirmosios instancijos teismas pažeidė sutarčių aiškinimo taisykles ([CK](#) 6.193–6.195 straipsniai), įrodymų tyrimo ir vertinimo taisykles ([CPK](#) 176 straipsnis, 183 straipsnio 1 dalis, 185 straipsnio 1 dalis). Teismas neišnagrinėjo bylos visapusiskai, neatskleidė jos esmės, detalai ir sistemiskai neišaiškino aktualių draudimo sutarties sąlygų (netyrė tikrųjų sutarties šalių ketinimų, rėmėsi vien pažodiniu sutarties teksto aiškinimu, nepagrįstai ignoravo draudimo sutarties priede Nr. 6 nustatytas sąlygas, pirmenybę teikė sąlygoms, įtvirtintoms priede Nr. 4), neįvertino to, kad ieškovė sutartį sudarė prisijungimo būdu. Ieškovė, sudarydama draudimo sutartį, susitarė dėl draudimo apsaugos vežamam kroviniui tiek vagystės ir didelio neatsargumo atvejais, tiek ir didelės vagystės rizikos atveju – vežant alkoholinius gėrimus (taikant išlygą). Vairuotojo apsvaiginimo aplinkybę atsakovė pripažino, taigi taikytinos [CPK](#) 182 straipsnio 5 punkto nuostatos. Taip pat nekilo šalių ginčo dėl to, kad aikštelė buvo aptverta, apšviesta ir stebima vaizdo kameromis, tačiau nesaugoma. Taigi šiuo atveju krovinyje buvo prarastas dėl didelio neatsargumo. Draudiko teisė atsisakyti mokėti draudimo išmoką neturi paneigti draudimo sutarties esmės. Atsakovė tokius atvejus, kaip nagrinėjamos bylos, savo praktikoje traktuoja kaip didelį neatsargumą.

- 11.4. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nutraukė bylą. Byla tokiais atvejais perduotina nagrinėti pirmosios instancijos teismui (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 7 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-255-1075/2020](#)). Ieškovė prarado galimybę vėl kreiptis į teismą, suformulavusi reikalavinį priteisti draudimo išmoką, be to, pasibaigė [CK 1.125](#) straipsnio 7 dalyje nustatytas sutrumpintas ieškinio senaties terminas.
12. Atsakovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, skundžiamą nutartį palikti nepakeistą, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 12.1. Iš 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo esančio reglamentavimo matyti, kad šalių sudaryta vežėjų civilinės atsakomybės draudimo sutartis yra priskiriama didelių rizikų draudimui. Tokios draudimo sutarties šalys yra lygiavertės partnerės.
- 12.2. Draudimo įstatymo 90 straipsnio 4 dalies, 110, 111 straipsnių nuostatos suponuoja, kad draudėjui ar apdraustajam draudimo išmoka išmokama tik tada, kai pastarieji atlygino žalą, padarytą nukentėjusiam trečiajam asmeniui. Taigi iki to momento, kol draudėjas nėra atlyginęs žalos nukentėjusiam trečiajam asmeniui, jis į savo civilinės atsakomybės draudiką neturi reikalavimo teisės dėl draudimo išmokos priteisimo tiesiogiai jam pačiam. Nagrinėjamoje byloje ieškovė neįrodinėjo, kad nukentėjusiam asmeniui atlygino dėl krovinio praradimo jo patirtą žalą, dėl ko būtų įgijusi teisę reikalauti draudimo išmokos iš atsakovės.
- 12.3. Ieškovės pasirinktas teisių gynimo būdas sukeltų civilinius procesinius, bet ne materialiuosius padarinius, todėl reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju negali būti savarankiškas civilinės bylos nagrinėjimo dalykas, civilinė byla pagrįstai nutraukta.
- 12.4. Ieškinio senatis yra susijusi su pažeistos civilinės subjektinės teisės gynyba, taigi kol asmuo neturi atitinkamos teisės, ji negali būti pažeista. Iki teisės pažeidimo (objektyviojo momento) ieškinio senaties termino eiga apskritai negali prasidėti. Kadangi ieškovė nėra atlyginusi žalos nukentėjusiam trečiajam asmeniui ir pagal Draudimo įstatymo 110 straipsnį nėra įgijusi teisės į draudimo išmoką, ieškinio senaties terminas reikalavimui priteisti draudimo išmoką jos naudai pagal vežėjų civilinės atsakomybės draudimo sutartį dar nepasidėjo.
- 12.5. Draudimo apsaugos išlygos, kaip ir nedraudžiamieji įvykiai, atskirtinos nuo atsargumo priemonių ar kitų draudėjui nustatytų pareigų, kurių draudėjas privalo laikytis galiojant draudimo sutarčiai. Būtent draudimo sutarties sąlygos turinys lemia, ar atsargumo priemonė nulemia pasekmes, susijusias su draudiko atsakomybės nebuvimu ar jos mažinimu, ar vis dėlto su draudimo rizikos pašalinimu – draudimo apsaugos išlygos taikymu. Vežėjų automobiliais atsakomybės draudimo sutarties su priedais sąlygose standartinė draudimo apsauga buvo išplėsta alkoholio pervežimui, taikant draudimo apsaugą nuo ugnies (gaisro, sprogimo), vagystės, eismo įvykio, kai vežamas alkoholio kroviny. Priede Nr. 4 prie vežėjų automobiliais atsakomybės draudimo liudijimo Nr. 710-932-439875 nurodyta, kad toks draudimo apsaugos išplėtimas galioja tik tada, kai gabenant alkoholio krovinį sustojama tik neišvengiamo vairuotojų poilsio metu ir tik saugomose automobilių stovėjimo aikštelėse. Kadangi vagystė įvyko ieškovei vežant alkoholio krovinį sustojus poilsio nesaugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje Prancūzijoje, atsakovė pagrįstai šį įvykį pripažino nedraudžiamuoju ir nusprendė draudimo išmokos ieškovei nemokėti (atsakovė papildomai prisiėmė riziką vežti alkoholį, kuri galiojo tik esant individualiai nustatytų sąlygų visumai).
- 12.6. Ieškovė, gabendama alkoholį, tačiau neįgyvendinusi sąlygos sustoti tik saugomose automobilių stovėjimo aikštelėse, šiais veiksmais sukūrė aplinkybes, kurios nepateko į išplėstos draudimo apsaugos ribas, kai draudimo apsauga galioja ir alkoholio pervežimams. Taigi ieškovė ne pažeidė atsargumo priemonės, dėl kurių susitarta draudimo sutarties priede Nr. 6 ir kurių pažeidimo pasekmė gali būti draudimo sutartyje nustatytas draudimo išmokos mažinimas ar atsisakymas išmokėti draudimo išmoką, bet apskritai dalies alkoholio krovinio vagystė nepateko į draudimo apsaugos ribas ir atitinkamai jai negaliojo draudimo apsauga (atsakovė nebuvo prisiėmusi draudimo rizikos ir jai nekyla pareiga išmokėti ieškovei draudimo išmoką).

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl reikalavimo įvykį pripažinti draudžiamuoju (ne)galėjimo būti savarankišku civilinės bylos nagrinėjimo dalyku

13. Šią bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas nustatė, kad, 2018 m. balandžio 20 d. gabenant krovinį (alkoholio gaminius) iš Prancūzijos į paskirties vietą Danijoje, vilkiko vairuotojui sustojus pailsėti stovėjimo aikštelėje, buvo įvykdyta vagystė. Atsakovė buvo apdraudusi ieškovės, kaip krovinių vežėjos, civilinę atsakomybę pagal CMR konvenciją. 2017 m. gruodžio 29 d. draudimo sutarties priede Nr. 4 šalys susitarė, kad draudimo apsaugos išplėtimas galioja, kai pervežamas alkoholis. Gabenant krovinį sustoti galima tik neišvengiamo vairuotojų poilsio metu ir tik saugomose automobilių stovėjimo aikštelėse.
14. Atsakovė priėmė sprendimą įvykį pripažinti nedraudžiamuoju ir atsisakė išmokėti draudimo išmoką. Savo sprendimą atsakovė motyvavo tuo, kad krovinio vagystė įvyko vairuotojui sustojus pailsėti nesaugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje, taigi įvykio aplinkybės neatitiko draudžiamos įvykio sąlygų, nustatytų draudimo sutarties priede Nr. 4, įvykis nepateko į draudimo sutarties apsaugos apimtį.
15. Ieškovė pateikė ieškinį, kuriuo prašė teismo 2018 m. balandžio 20 d. įvykį pripažinti draudžiamuoju. Ieškovė nereikšė reikalavimo priteisti draudimo išmoką. Pirmosios instancijos teismas ieškovės pareikštą reikalavinį išnagrinėjo iš esmės ir ieškinį atmetė konstatavęs, kad ieškovė nesilaikė draudimo sutarties priede Nr. 4 nustatytos sąlygos sustoti tik saugomose automobilių stovėjimo aikštelėse, įvykis nepateko į išplėstos draudimo apsaugos ribas, taigi jam draudimo apsauga negaliojo. Apeliacinės instancijos teismas, pažymėjęs, kad ieškovė reiškia reikalavinį pripažinti įvykį draudžiamuoju turėdama tikslą gauti draudimo išmoką, tačiau draudimo išmokos priteisti neprašo, konstatavo, jog tokio

ieškovės reikalavimo patenkinimas sukeltų ne materialinius, o procesinius teisinius padarinius, ir, remdamasis [CPK 293 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktu, civilinę bylą nutraukė, dėl ginčo esmės nepasisakė.

16. Kasaciniame skunde ieškovė argumentuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-297-403/2019 pateiktais išaiškinimais. Ieškovės įsitikinimu, išaiškinimas, kad reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas, nelaikytinas universaliu, jis taikytinas tik tuo atveju, kai žinoma konkreči draudimo išmokos suma, į kurią reikalavimą turi teisę pareikšti ieškovas, bei siekiama išvengti šalių piktnaudžiavimo. Be to, 2019 m. spalio 16 d. nutartyje kasacinio teismo pateikti išaiškinimai, ieškovės manymu, neatitinka iki tol nuosekliai plėtotos praktikos, kad reikalavimas dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju gali būti reiškiamas kaip savarankiškas reikalavimas.
17. Teisėjų kolegija pažymi, kad teismas *ex officio* (pagal pareigas) privalo patikrinti, ar ginčas (jo atskiras reikalavimas) nagrinėtinas teisme, taip pat ar į teismą kreipėsi ir reikalavimus pareiškė suinteresuotas asmuo. Teismo pareiga *ex officio* patikrinti, ar ginčas nagrinėtinas teisme, apima ir pareigą patikrinti, ar konkretus ieškinys pareikštas reikalavimas gali būti savarankiškas nagrinėjamo ginčo dalykas.
18. Teisė kreiptis į teismą yra asmens konstitucinė teisė, įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje, taip pat [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalyje. [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas.
19. Kasacinio teismo jurisprudencijoje išaiškinta, kad įgyvendinus teisę į teisminę gynybą pasiekiamas materialusis teisinis efektas, t. y. modifikuojamos (sukuriamos, panaikinamos, pakeičiamos) suinteresuoto asmens subjekcinės teisės ar pareigos. Materialiųjų teisinių padarinių nesukeliantis reikalavimas negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas, nes jo nagrinėjimas ir patenkinimas nėra teisės į teisminę gynybą įgyvendinimas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 13 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-485/2008](#); 2013 m. balandžio 19 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-241/2013).
20. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad teisė į teismą turi būti įgyvendinama laikantis įstatyme nustatytos tvarkos. Asmuo, kuris kreipiasi į teismą siekdamas civilinių teisių gynbos, be kita ko, turi nurodyti, kokių materialųjų teisinių padarinių jis siekia, t. y. suformuluoti ieškinio dalyką ([CPK 135 straipsnio](#) 1 dalies 4 punktas). Dėl to tais atvejais, kai asmuo kreipiasi į teismą su reikalavimu, kurio patenkinimas nesukelia materialųjų teisinių padarinių, teismas, priklausomai nuo procesinės situacijos, turi arba nustatyti terminą ieškinio trūkumams pašalinti, įpareigodamas asmenį suformuluoti ieškinio dalyką, arba atsisakyti priimti tokį reikalavimą kaip nenagrinėtiną teisme ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktas), arba nutraukti civilinę bylą tuo pačiu pagrindu ([CPK 293 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktas), jeigu ji jau iškelta. Tokie teismo veiksmai negali būti vertinami kaip suinteresuoto asmens teisės į teisminę gynybą pažeidimas, nes, jo reikalavimą teismui priėmus ir išnagrinėjus, teisė į teisminę gynybą nebūtų įgyvendinta (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-453/2013](#)).
21. Plėtodamas teisės normų, reglamentuojančių civilinės bylos nagrinėjimo dalyką, aiškinimo ir taikymo praktiką draudimo teisinių santykių srityje kasacinis teismas 2019 m. spalio 16 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#) nurodė, kad: pripažinimas, jog įvykis yra draudžiamasis, būtinas siekiant gauti draudimo išmoką, tačiau toks pripažinimas nesukurtų skolininko civilinės atsakomybės prievolės ir kreditorių atitinkamų reikalavimo teisių, nes įvykio pripažinimas draudžiamuoju yra tik viena iš sąlygų, kuriai esant įrodytai draudikui atsiranda pareiga mokėti draudimo išmoką (net ir pripažinus įvykį draudžiamuoju, esant tokiam draudėjo pareigų pažeidimui, kuris nurodytas kaip pagrindas mažinti draudimo išmoką ar jos apskritai nemokėti, draudikas neturėtų prievolės (būtų atleistas nuo prievolės) mokėti draudimo išmoką ar jos dalį). Vadinas, reikalavimo pripažinti įvykį draudžiamuoju patenkinimas reikštų prejudicinio fakto kitai civilinei bylai dėl draudimo išmokos priteisimo nustatymą, tai – civiliniai procesiniai, bet ne materialieji padariniai. Kasacinis teismas pritarė apeliacinės instancijos teismo išvadai, kad reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju (kartu nereikšiant reikalavimo priteisti draudimo išmoką) negali būti savarankiškas civilinės bylos nagrinėjimo dalykas, bylą perduotina iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-297-403/2019 22, 32 punktus).
22. Pirmiau nurodytos taisyklės taikytos ir vėlesnėje kasacinio teismo praktikoje. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 7 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-255-1075/2020](#) konstatuota, kad ieškovės pareikštas vienintelis reikalavimas – pripažinti įvykį (gaisrą) draudžiamuoju – negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas. Teismų, išnagrinėjusių bylą pagal ieškovės pareikštą ieškinį ir jame suformuluotą reikalavimą, procesiniai sprendimai panaikinti konstatavus nukrypimą nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos šiuo klausimu ir esminį proceso teisės normų, reglamentuojančių civilinės bylos nagrinėjimo dalyką, pažeidimą (nutarties 29, 31 punktai).
23. Nors kasaciniame skunde ieškovė nurodo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#) pateikti išaiškinimai neatitinka iki tol nuosekliai plėtotos praktikos, kad reikalavimas dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju gali būti reiškiamas kaip savarankiškas reikalavimas, taip pat argumentuojama, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 7 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-255-1075/2020](#) nepagrįstai nurodyta, jog kasacinis teismas civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#) išplėtojo teisės normų, reglamentuojančių civilinės bylos nagrinėjimo dalyką, aiškinimo ir taikymo praktiką, teisėjų kolegija atmeta šiuos argumentus kaip teisiskai nepagrįstus.
24. Kasacinis teismas 2019 m. spalio 16 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#) jau pasisakė dėl ieškovės kasaciniame skunde (žr. šios nutarties 11.2 punktą) minimų nutarčių, nurodė, kad ieškovė (civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#)) nepagrįstai kaip turinčia precedentinę reikšmę rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 23 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. 3K-3-59-706/2015](#) ir 2017 m. gruodžio 18 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e3K-3-461-378/2017, teigdama, kad šiose bylose Lietuvos Aukščiausiasis Teismas jau yra suformavęs praktiką, jog reikalavimas dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju gali būti reiškiamas kaip savarankiškas reikalavimas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šiose bylose (Nr. 3K-3-59-706/2015 ir [Nr. e3K-3-461-378/2017](#)) reikalavimas įvykį pripažinti draudžiamuoju buvo pareikštas prašant priteisti draudimo išmoką, t. y. kaip vienas iš reikalavimų, o ne kaip vienintelis savarankiškas reikalavimas.
25. Tai, kad kasacinio teismo formuojama praktika dėl reikalavimo pripažinti įvykį draudžiamuoju negalėjimo būti savarankišku bylos nagrinėjimo dalyku yra vienoda, patvirtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinės teisėjų kolegijos išaiškinimai 2021 m. gegužės 26 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-7-74-611/2021](#). Joje kasacinis teismas, apibendrindamas pirmiau šioje nutartyje pateiktus išaiškinimus, nurodė, kad kasacinis teismas formuojamoje praktikoje laikosi pozicijos, jog reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju negali būti savarankiškas civilinės

bylos nagrinėjimo dalykas, jeigu kartu nėra pareiškiamas reikalavimas priteisti draudimo išmoką (26 punktas); pritarė ankstesnėse nutartyse savo išsakytai pozicijai, kad galutinis draudėjo tikslas gauti draudimo išmoką ir yra tas materialinis teisinis padarinys, kurio siekiama tokio pobūdžio byloje (27 punktas). Teisėjų kolegija pažymi, kad šie išaiškinimai suponuoja, jog nagrinėjamo pobūdžio byloje pareiškus reikalavimą dėl draudimo išmokos priteisimo, nėra būtina atskirai reikšti reikalavimą dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju.

26. Pirmiau nurodytoje 2021 m. gegužės 26 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-7-74-611/2021](#) kasacinis teismas išaiškino, kad kai kyla ginčas dėl draudimo išmokos priteisimo, šalims nesutariant tiek dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju, tiek dėl mokėtinos draudimo išmokos dydžio, teismas gali daliniu sprendimu išspręsti ginčo dalį dėl ieškinio pagrindo, t. y. dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju, o vėliau, įsiteisėjus teismo sprendimui dėl šios dalies, spręsti ginčą dėl teisės į draudimo išmoką ir dėl draudimo išmokos dydžio nustatymo (30 punktas). Taip pat kasacinis teismas pažymėjo, kad taisyklė, jog reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju negali būti savarankiškas civilinės bylos nagrinėjimo dalykas, priešingai nei nurodo ieškovė nagrinėjamoje byloje pateiktame kasaciniame skunde (žr. šios nutarties 1.1 punktą), laikytina universaliai ir taikytina visais atvejais, kai pareiškiamas ieškinyje dėl įvykio, nepriklausomai nuo to, pagal kokios rūšies draudimo sutartį, pripažinimo draudžiamuoju (31 punktas).
27. Apibendrinama tai, kas nurodyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, vykdydamas pareigą *ex officio* patikrinti, ar ginčas nagrinėtinas teisme, skundžiamoje nutartyje padarė teisiskai pagrįstas ir kasacinio teismo suformuotą praktiką atitinkančias išvadas, jog ieškovė reiškia reikalavimą pripažinti įvykį draudžiamuoju turėdama tikslą gauti draudimo išmoką, tačiau draudimo išmokos priteisti neprašo, taigi tokio ieškovės reikalavimo patenkinimas sukeltų ne materialiuosius, o procesinius teisinius padarinius. Minėta, kad reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas.

Dėl pagrindo nutraukti civilinę bylą (ne)buvimo, konstatavus, kad pareikštas reikalavimas įvykį pripažinti draudžiamuoju negali būti savarankiškas civilinės bylos nagrinėjimo dalykas

28. Minėta, kad pagal kasacinio teismo praktiką tais atvejais, kai asmuo kreipiasi į teismą su reikalavimu, kurio patenkinimas nesukelia materialinių teisinių padarinių, teismas, priklausomai nuo procesinės situacijos, turi arba nustatyti terminą ieškinio trūkumams pašalinti, įpareigodamas asmenį suformuluoti ieškinio dalyką, arba atsisakyti priimti tokį reikalavimą kaip nenagrinėtiną teisme ([CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktas](#)), arba nutraukti civilinę bylą tuo pačiu pagrindu ([CPK 293 straipsnio 1 dalies 1 punktas](#)), jeigu ji jau iškelta. Tokie teismo veiksmai negali būti vertinami kaip suinteresuoto asmens teisės į teisminę gynybą pažeidimas, nes, jo reikalavimą teismui priėmus ir išnagrinėjus, teisė į teisminę gynybą nebūtų įgyvendinta (žr. šios nutarties 20 punktą).
29. Nagrinėjamoje byloje konstatavęs, kad ieškovės reikalavimo patenkinimas sukeltų vien procesinius, bet ne materialiuosius teisinius padarinius, apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis [CPK 293 straipsnio 1 dalies 1 punkto](#) nuostatomis, civilinę bylą nutraukė.
30. Teisėjų kolegija sutinka su ieškovės kasacinio skundo argumentais, kad byla šiuo atveju nepagrįstai buvo nutraukta. Siekiant teisiskai ištaisyti procesinę situaciją, kai ieškovė pareiškė savarankišku bylos nagrinėjimo dalyku negalintį būti reikalavimą įvykį pripažinti draudžiamuoju, byla turėjo būti perduota iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, suteikiant teisę ieškovei per teismo nustatytą terminą pašalinti ieškinio trūkumus – suformuluoti ir pareikšti reikalavimus, kurių patenkinimas sukeltų materialiuosius teisinius padarinius (atsakovės pareigą išmokėti draudimo išmoką bei ieškovės reikalavimo teisę į ją) ir taip užtikrintų ieškovės teisės į teisminę gynybą tinkamą įgyvendinimą. Tokia pozicija koreliuoja su nagrinėjamo pobūdžio byloje tokiais atvejais kaip šis taikomais instrumentais, užtikrinančiais teisę į teisminę gynybą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#), 2020 m. spalio 7 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-255-1075/2020](#), 2021 m. gegužės 26 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-7-74-611/2021](#)).
31. Atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, teisėjų kolegija nusprendžia panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, juolab kad pati ieškovė kasaciniame skunde nurodo, jog draudžiamojo įvykio metu padarytos žalos dydis jai paaiškėjo 2020 m. spalio 30 d. sužinojus apie Danijos jūrų ir komercinio teismo 2020 m. rugsėjo 4 d. sprendimu už akių priteistą žalos atlyginimą. Taigi ieškovei suteiktina galimybė suformuluoti ir pareikšti reikalavimą taip, kad jo patenkinimas sukeltų materialiuosius teisinius padarinius.

Dėl kitų kasacinio skundo argumentų

32. Pagal civiliniame procese galiojantį dispozityvumo principą teismo nagrinėjimo dalyko nustatymas yra ginčo šalių, o ne teismo pareiga, teismas nagrinėja ginčą neperžengdamas ginčo šalių nustatytų ribų. Viena iš šio principo išraiškų yra įtvirtinta [CPK 353](#) straipsnyje, kuriame nurodyta, kad kasacinis teismas patikrina teisės taikymo aspektu apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis, o kasacijos funkciją vykdo neperžengdamas kasacinio skundo ribų.
33. [CPK 353](#) straipsnio 1 dalis aiškiai apibrėžia kasacinio teismo kompetencijos ribas – kasacinis teismas analizuoja tik teisės klausimus. Įsiteisėjusių procesinių sprendimų peržiūrėjimo kasacine tvarka pagrindai, kasaciniam skundai keliami reikalavimai nustatyti [CPK 346, 347](#) straipsniuose.
34. Kasacinio teismo teisėjų atrankos kolegijos padarytas kasacinio skundo apibendrintas vertinimas (kaip atitinkančio įstatymo reikalavimus) ne visada reiškia, kad kiekvienas skundo argumentas ar jų grupė atitinka įstatymo nustatytus reikalavimus – suformuluoja kasacinio nagrinėjimo dalyką. Detalų skundo argumentų vertinimą atlieka byla kasacine tvarka nagrinėjanti teisėjų kolegija (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 5 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-345-701/2018](#) 35 punktą).
35. Ieškovė kasaciniame skunde, be argumentų, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai ir nepagrįstai vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-297-403/2019](#) pateiktais išaiškinimais, kad šioje nutartyje pateikti išaiškinimai neatitinka iki tol nuosekliai plėtotos praktikos, kad byla nepagrįstai buvo nutraukta, pateikė argumentus ir dėl pirmosios instancijos teismo, ieškovės manymu, padarytų sutarčių aiškinimo taisyklių ([CK 6.193–6.195](#) straipsniai), įrodymų tyrimo ir vertinimo taisyklių

(CPK 176 straipsnis, 183 straipsnio 1 dalis, 185 straipsnio 1 dalis) pažeidimų.

36. Teisėjų kolegija pažymi, kad pagal [CPK 341 straipsnio](#) nuostatas kasacija negalima dėl pirmosios instancijos teismo sprendimų ir nutarčių, neperžūrėtų apeliacine tvarka. Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis [CPK 293](#) straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatomis, nusprendė civilinę bylą nutraukti ir dėl ginčo esmės nepasisakė.
37. Taigi dėl šios nutarties 11.3 punkte nurodytų argumentų apeliacinis procesas nebuvo įgyvendintas, be to, šie argumentai susiję su fakto klausimais. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija nusprendžia, kad kasacinio skundo argumentai, susiję su pirmosios instancijos teismo, ieškovės vertinimu, padarytais pažeidimais, nėra kasacinio nagrinėjimo dalykas, todėl kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

38. Kadangi byla perduotina pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo klausimas išspręstinas iš naujo išnagrinėjus bylą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360, 362 straipsniais,

n u t a r i a :

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 15 d. nutartį ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. gegužės 18 d. sprendimą panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Vilniaus miesto apylinkės teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Sigita Rudėnaitė

Antanas Simniškis